

(vy)řešit a dostat tým běh událostí opět pod vlastní kontrolu. Proto někteří autoři o sociologii hovoří jako o vědě pokrokové a konzervativní zároveň, neboť jí byl do vínku dán požadavek renesance „staré dobré jistoty a řádu v novém hávu“ a vypořádání se s nejistotou všech plánů na sociální a politickou reformu z přelomu zmiňovaných století.

Moderní společnost. zkráceně **moderna**, bývá považována (stejně jako sociologie) za produkt průmyslové a politické revoluce 18. a 19. století. Mezi charakteristické rysy moderní společnosti řádíme: 1

- autoritu lidského rozumu, lidské inteligence a vědy;
- ideu lineárního pokroku;
- proces urbanizace (proces vytváření kvalitativně i kvantitativně nových sídelních útvarů, proces stěhování lidí do měst a s tím související změna životního stylu);
- pokračující proces kolonizace;
- proces sekularizace (oddělení církvi od státu, pokles vlivu /prestiže/ organizované podoby náboženství ve společnosti; pokles členské základny církvi, oslabení ekonomické a politické moci církvi /pastorační péče o lidskou duši byla církvim ponechána/, nástup ideje individuální /vnitřní, privátní/ religiozity člověka);

Pro přiblížení procesu sekularizace (upozorňuji, že se jedná o argumentaci z pozice politické filosofie, nikoli o teologický výklad evangelia) lze zvolit cestu biblického přeměru (Matouš 22. Spor o daň císaři, str. 15–22): „Tehdy farizeové šli a radili se, jak by Ježíšovi nějakým slovem nastražili lečku. Poslali za ním své učedníky s herodlány, aby řekli: ‚Mistře, víme, že jsi pravdivý a učíš cestě Boží podle pravdy; na nikoho se nechýlíš a nebereš ohled na postavení člověka. Pověz nám tedy, co myslíš: Je dovoleno dávat daň císaři, nebo ne?‘ Ale Ježíš poznal jejich zly úmysl a řekl: ‚Co mě pokoušíte, pokytc? Ukážete mi peníz daně?‘ Podali mu denár. On jim řekl: ‚Či je tento obraz a nápis?‘ Odpověděli: ‚Císařův.‘ Tu jim řekl: ‚Odevzdejte tedy, co je císařovo, císaři, a co je Boží, Bohu.‘ Když to slyšeli, podivili se, nechali ho a odešli.“

- proces demokratizace (idea suverenity lidu a přirozeného původu panovníků, zrození principu občanství – zrození občana, idea legitimizujících „všeobecných“ voleb, idea individuální autonomie a rovnosti);

1

Pokusíme-li se najít určitý jednotící rys vyjmenovaných modernizačních procesů, mohla by to být **racionalizace** života. To neznamená, že od té doby je svět řízen rozumem, ale to, že se již jedinci neřídí tradicí a cíl svého jednání definují sami (Montoussé, Renouard, 2005, str. 128).

- učení o všeobecných lidských právech (jejichž tvůrcem a garantem je stát) a přirozených svobodách (ty pocházejí od přírody);
- proces industrializace výroby (bohatství společnosti počíná být stále ve větší míře produkováno tovární a strojní výrobou, do průmyslu /sekundární sféry, tzv. sekundéry/ se v této době přelévá podstatná část pracovní síly na úkor zemědělství /primární sféry, tzv. primáru/);
- proměnu tradičních institucí (například náboženství nebo rodiny; v případě rodiny lze zmínit přechod od velké několikagenerační zemědělské domácnosti /tradiční rodiny/ k malé dvougenerační rodině /tzv. nukleární rodině/);
- masovost:
  - masovou produkci (výroba) a masovou spotřebu (konzum),
  - rozvoj masové kultury a masových médií,
  - masové (všeobecné) vzdělávání a výchovu, 2
  - masovou destrukci (nové způsoby vedení války);
- zrod politických ideologií (jednou z nejvlivnějších ideologií, přepisující geopolitickou mapu tehdejší Evropy, se stal nacionalismus).

Nacionalismus je třeba chápat v neutrální rovině jako ideologii hlásající právo každého národu na politické sebeurčení, právo vládnout sám sobě, tj. dosáhnout stavu státní emancipace. Je chybou tuto ideologii zužovat pouze na její intolerntní a nesnášlivou formu, a to **nacionální šovinismus**, který stojí na myšlenkách o výjimečnosti a nad(pod)řadnosti určitých národů (resp. etnik a států). Stejně tak je nesprávné nacionalismus plně ztotožňovat s **vlastenectvím** a **patriotismem**, které představují „pouze“ vyhraněné pozitivní, leč tolerantní vztah k vlastnímu národu a vlasti.

4.2 Etapy vývoje sociologie a sociologického myšlení

Dějiny sociologického myšlení a myšlení o sociologii můžeme rozdělit do pěti etap.

2 Proces alfabetizace společnosti.